

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Факультет № 1
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
теорії та історії держави і права
протокол № 9 від 15.08.2023

Завідувач кафедри
Ігор ЛОГВИНЕНКО

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН (ОК.11)

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кафедра теорії та історії держави і права (http://univd.edu.ua/uk/dir/1354/kafedra-teorii-ta-istorii-derzhavy-i-prava)
Контактний телефон	+38 066 2935131 (раб.)
E-mail	kaftdp1f@gmail.com
ЛЕКТОР	
	Іванов Станіслав Юрійович , доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1, кандидат історичних наук, доцент E-mail: stanislavivanov713@gmail.com Лекційний потік: факультет № 1
	Загуменна Юлія Олександрівна , професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1, кандидат юридичних наук, доцент E-mail: yuliyazagum@gmail.com Лекційний потік: факультет № 1
Назва освітньо-професійної програми	Право (Право) – Law (Law)
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)

Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Статус дисципліни	обов'язковий компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, вивчається у II семестрі I курсу навчання.
Мета вивчення дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» є ознайомлення здобувачів вищої освіти на прикладі зарубіжних країн з історією виникнення і розвитку головних інститутів держави і права, формування розуміння закономірностей та напрямів їхнього розвитку. Здобувачі вищої освіти мають навчитися самостійно аналізувати як окремі нормативні акти, так і більш загальні державно-правові явища. Такі знання і навички сприятимуть кращому розумінню державно-правових реалій сучасності, сутності, негативних та позитивних сторін чинного права, а також допоможуть прогнозувати їхню подальшу еволюцію.
Завдання вивчення дисципліни	Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» є формування у здобувачів вищої освіти як майбутніх працівників поліції знань, вмінь та навичок, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства.
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	3 кредити ECTS(загальний обсяг – 90 год.) 3 них:
	аудиторна робота: 40 год.
	самостійна робота: 50 год.
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання – денна. Види навчальних занять: - лекції: 16 год.; - семінарські заняття: 24 год.
Самостійна робота	Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення, згідно з переліком, навчальної літератури, що додається до

	робочої навчальної програми дисципліни та матеріалами лекційного фонду.
Індивідуальні завдання	Цільові виступи.
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук та проєктор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Мова викладання	українська
Контроль	<p>Методи контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усний та письмовий; - тестовий. <p>Форми контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поточний (опитування, тестування, веб-квести); <p>Критерії оцінки поточного контролю викладач повідомляє на першому занятті та перед кожними оцінюванням.</p> <ul style="list-style-type: none"> - проміжний (опитування); - підсумковий (залік).
Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.</p> <p>ЗК-13 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.</p> <p>ЗК-14 Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.</p>
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК-1 Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.</p> <p>СК-2 Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.</p>
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	
<p>Тема 1. Історія держави та права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.</p> <p>Предмет курсу і завдання. Методологія викладу і вивчення. Місце історії держави і права зарубіжних країн в системі юридичних дисциплін.</p>	

Історіографія. Основні теоретичні напрямки історико-правової науки. Сутність і походження держави і права. Типи державно-правового розвитку. Періодизація курсу історії держави і права зарубіжних країн.

Тема 2. Державність і право країн Стародавнього Світу.

Виникнення державності в країнах Стародавнього Сходу. Загальне і особливе в процесі становлення державності в Єгипті, Індії, Месопотамії, Китаї.

Основні риси суспільно-економічного розвитку. Давньосхідна община. Кастовий лад в країнах Стародавнього Сходу: авілум і мушкенум Стародавнього Вавилону, система варн Стародавньої Індії.

Державний лад. Форми правління в державах Стародавнього Сходу. Поняття східної деспотії, її основні риси і особливості: сакралізація влади правителя, особливості системи управління, збереження общинного самоврядування. Республіки Стародавньої Індії. Особливості державного розвитку Стародавнього Китаю. Імперії Цинь і Хань Військова організація в державах Східних деспотій. Судовий устрій.

Виникнення права в країнах Стародавнього Сходу. Джерела права. Характеристика найважливіших пам'яток давньосхідного права: Закони Хаммурапі, дхармашастри (Закони Ману). Зв'язок права з релігією. Вплив конфуціанства та легізму на державний розвиток Стародавнього Китаю. Злочини та покарання у державах Стародавнього Сходу.

Періодизація історії античної цивілізації. Розуміння полісу як міста-держави. Історія афінського полісу. Державний лад стародавніх Афін: архонти, ареопаг, еклесія, буле. Населення давніх Афін: громадяни, раби, державні раби. Судовий устрій.

Військово-аристократичний характер політичної організації Спарти. Центральні органи влади й управління: архаети, герусія, народні збори. Ефорат. Пережитки родового устрою в державному механізмі Спарти. Криза політичної системи Спарти.

Право Афін. Законодавча діяльність Драконта, Солона, Клісфена і Перікла. Звичаєве право і закон. Сократ, Платон і Аристотель про збіг справедливого і законного. Власність за афінським правом. Злочини і покарання. Основні риси права Спарти. Закони Лікурга.

Історія Риму. Від *civitas* до *Rex Romana*. Рим у період республіки. Боротьба патриціїв та плебеїв. Реформи Сервія Туллія. Види народних зборів. Сенат. Магістратури. Місце диктатора в державному механізмі. Перехід у Римі від республіки до імперії. Гай Юлій Цезар. Октавіан Август. Державний лад Риму в період принципату і домініату. Військова організація. Судовий устрій. Служба поліції в Римі. Поділ держави на Західну Римську імперію і Східну. Падіння Західної Римської імперії.

Основні риси римського права. Джерела римського права. Закони XII таблиць. Едикти магістратів. Конституції імператорів. Праці римських юристів. Кодифікація римського права. *Corpus juris civilis*. Право квіритське (цивільне), преторське і «право народів». Публічне право і право приватне. Право приватної власності. Злочини і покарання. Судовий процес. Історичне значення римського права та його рецепція.

Тема 3. Середньовічні держава і право країн Європи та Азії.

Загальна характеристика виникнення і розвитку феодальної держави і права. Роль релігії у феодальному суспільстві. Феодальна держава в країнах Європи та Азії. Основні етапи історії держави і права Середніх віків.

Феодальна держава і право в країнах Європи.

Розклад первісного ладу і формування феодальних відносин у племен Європи. Створення держави у франків та англо-саксів. Ранньофеодальна монархія. Династії Меровінгів та Каролінгів. Верденський договір 843 р. і виникнення феодальної держави у Франції та Німеччині. Формування і розвиток феодальних суспільно - економічних відносин. Сутність сюзеренітету-васалітету. Феодальна ієрархія. Феодальна роздробленість в Європі, причини, передумови. Еволюція державного ладу.

Східна Римська імперія (Візантія). Епоха Юстиніана. Характерні ознаки розвитку держави при Комнінах та Палеологах. Організація державної влади та соціальний устрій. Причини кризи імперії.

Станово-представницька монархія. Зміни в суспільному ладі країн Європи у XIII-XV ст. Формування основних станів: духовенства, дворянства і городян. Державний лад. Християнська доктрина «двох мечів». Вчення Хоми Аквінського про політичні форми правління. Посилення центральної влади. Подолання феодальної роздробленості. Станово-представницькі установи в Англії, Франції, Німеччині.

Велика Хартія вільностей 1215 р. в Англії. Зміни в центральному і місцевому управлінні. Зародження англійського парламентаризму. Особливості розвитку феодальної Німеччини. Золота Булла 1356 р.

Абсолютна монархія. Причини та передумови виникнення абсолютизму. Розклад старих феодальних станів і зародження буржуазії. Класичний абсолютизм у Франції. Незавершений характер абсолютизму в Англії. Королівська влада. Таємна рада і Зоряна палата. Збереження парламенту і місцевого самоврядування. Князівський абсолютизм у Німеччині. Піднесення курфюрстів. Збереження роздробленості Німеччини.

Феодальне право. Ранньофеодальні збірники законів – «варварські правди» (Салічна, Бургундська). «Саксонське зерцало». Магдебурзьке право. «Загальне право» феодальної Англії та його особливості. Розвиток королівського законодавства. Статути і ордонанси. Канонічне право. Джерела візантійського права: кодифікація Юстиніана, Еклога.

Основні риси права феодальної земельної власності: аллод, феодал і бенефіцій. Злочини і покарання. «Криваве законодавство» в Англії. Судовий процес.

Особливості розвитку феодальної держави і права в країнах Азії.

Виникнення феодального суспільства і держави в Індії, Китаї та Японії. Особливості розвитку суспільного ладу. Основні риси державного ладу

феодалного Китаю. Династії Тан, Мін, Цин. Делійський султанат і імперія Великих Моголів в Індії. Влада і сьогунат феодалної Японії. Військова організація. Основні риси права.

Арабський халіфат. Виникнення халіфату. Суспільна структура. Організація державної влади при Омейядах і Аббасидах. Іслам: сунізм і шиїзм про державу і право. Основні риси мусульманського права.

Тема 4. Історія держави і права зарубіжних країн Нового часу.

Причини і передумови буржуазних революцій. Буржуазна революція XVII ст. в Англії. Концепція Т. Гоббса про абсолютність державної влади. Довгий парламент. Політичні течії в революції: пресвітеріани, індепенденти (Д. Мільтон, О. Сідней) і левелери (Д. Лільборн). Конституційна монархія (1640-1649 рр.) Індепендентська республіка (1649-1653 рр.), Протекторат Кромвеля (1653-1658 рр.). «Знаряддя управління» (1653 р.). Система органів влади й управління протекторату. Військова диктатура Кромвеля. Реставрація Стюартів. Державний лад та законодавство епохи реставрації: Habeas Corpus act 1678 р. «Славна революція» та її вплив на інститути держави у Англії. Біль про права 1689 р. Акт про влаштування 1701 р.

Революція 1775 – 1787 рр. у Північній Америці. Початок війни англійських колоній за незалежність та її сутність. Державно-правові погляди Т. Джефферсона. Декларація незалежності 1776 р. Статті Конфедерації і вічного союзу 1781 р. Завершальний етап революції (1783-1787 рр.). Розробка і прийняття Конституції США 1787 р. Біль про права 1791 р.

Розширення території США наприкінці XVIII - першій половині XIX ст. Державний лад. Протистояння між «Північню» та «Півднем». «Місурійський компроміс» 1820 р. Оформлення двопартійної політичної системи. Громадянська війна 1861-1865 рр. Найважливіші законодавчі акти уряду А. Лінкольна: Гомстед-акт 1862 р. і Прокламація про звільнення рабів 1863 р. Суспільно-економічні і політичні наслідки Громадянської війни. Зростання централізації. «Реконструкція Півдня». XIII-XV поправки до Конституції США. Судова організація. Поліція.

Велика французька революція 1789 – 1799 рр. Державно-правові ідеї Вольтера та Ж.-Ж. Руссо. Ш. Монтеск'є про розподіл влади. Політичні партії в революції: конституціоналісти, жирондисти, якобінці. Установчі збори. Період керівництва конституціоналістів (1789-1792 рр.). Декларація прав людини і громадянина 1789 р. і Конституція 1791 р. Жирондистська республіка (1792-1793 рр.). Період якобінського правління (1793-1794 рр.). Якобінська диктатура. Декларація прав і громадянина та Конституція 1793 р. Встановлення якобінської диктатури. Переворот 9 термідора. «Змова рівних» Г. Бабефа. Конституція 1795 р. Уряд директорії. Переворот 18 брюмера. Консулат і Перша імперія.

Реставрація Бурбонів. Хартія 1814 року. Революція 1830 р. Хартія 1830 р. Організація каральних органів. Революція 1848 р. Друга республіка. Державний переворот 2 грудня 1851 р. Луї Бонапарта. Конституція 1852 р. Бонапартизм. Друга імперія у Франції. Армія і поліція в системі бонапартизму. Події 18 березня 1871 р. в Парижі. Паризька комуна. Виникнення Третьої республіки у Франції. Конституційні закони 1875 р. Особливості французького

парламентаризму.

Буржуазна революція 1848-1849 у Німеччині. Причини і передумови революції. Революційні виступи в окремих німецьких державах. Франкфуртська конституція 1849 р.

Соціально-політичні наслідки поразки буржуазної революції 1848-1849 рр. у Німеччині. Об'єднання Німеччини Пруською монархією. Створення Германської імперії. Імперська конституція 1871 р. Зміни в політичному режимі Германської імперії наприкінці XIX ст. «Виняткові» закони проти соціалістів 1878 р. «Культуркампф».

Боротьба за об'єднання Італії. Плебісити Італійського королівства. Карбонарії. Дж. Гарібальді. Дж. Мадзіні. К. Кавур. Компроміс з папством. Завершення об'єднання.

Особливості еволюції держави і суспільно-політичного ладу в Японії. Реставрація Мейдзі (1868 р.) – початок антифеодальних перетворень. Буржуазні реформи 1870-80-х рр. Боротьба за демократизацію політичного ладу. Конституція 1889 р. Імператор, парламент, Таємна Рада. Поєднання військово-феодальних та імперіалістичних рис Японської держави. Створення буржуазної судової системи.

Велика селянська війна 1850 – 1864 рр. у Китаї. Рух за введення Конституційного правління наприкінці XIX ст. «100 днів» реформ. Революція 1911-1913 рр.

Національно-визвольні революції в Латинській Америці. Визвольна війна 1816-1826 рр. в Латинській Америці та утворення незалежних держав. Перші конституції латиноамериканських країн (Аргентина, Мексика, Бразилія, Венесуела). Розвиток латиноамериканських держав у XIX ст. Утворення політичних партій. Каудилізм і військові перевороти. Конституційна стабільність.

Становлення буржуазного права

Буржуазні революції XVII-XIX ст. і формування буржуазних правових систем. Наступність у праві. Основні правові сім'ї: англосаксонська, континентальна. Закріплення принципів буржуазного цивільного права у Декларації прав людини і громадянина 1789 р. Цивільний кодекс Наполеона 1804 р. Кримінальний кодекс Наполеона 1810 р. Еволюція буржуазного права наприкінці XIX ст.

Тема 5. Держава і право зарубіжних країн Новітнього часу.

Особливості розвитку тоталітарних і авторитарних держав та їхнього права у XX ст.

Виникнення фашистського руху в Італії. Похід фашистів на Рим у 1922 році. Фашистська концепція «надкласової» влади. Механізм фашистської диктатури. Створення системи корпорацій. Дуче і Велика фашистська рада. Одержавлення фашистської партії. Виняткові закони 1926-1927 рр. про захист держави. Ідея створення корпоративної держави та її реалізація. Хартія праці 1927 р. Каральні органи фашистської диктатури. Політична поліція.

Програмні документи націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини. Реакційна сутність нацистської політико-правової теорії. Прихід

нацистів до влади у січні 1933 року. Ліквідація республіканських державно-правових установ. Механізм нацистської диктатури. Репресивні органи нацистської диктатури.

Громадянська війна у Іспанії та встановлення диктатури Ф. Франко. Особливості та трансформація франкістського режиму (1939 – 1975 рр.)

Еволюція демократичних держав та їхнього права у XX ст.

Основні напрями політико-правової ідеології XX ст. Еволюція вчень про демократію. Теорія керованої й урізаної демократії. Ідея держави всесвітнього благоденства, політичного плюралізму і плюралістичної державності.

Британська конституційна монархія. Соціально-економічний розвиток Великої Британії в XX ст. Двопартійна політична система. Зміни в галузі державної влади. Корона. Закон про парламент 1949 р. Виборчі закони. Лейбористські кабінети. Консервативні кабінети. Британська колоніальна імперія після Першої світової війни. Вестмінстерський статут 1931 р. Співдружність націй. Падіння ролі парламенту та посилення кабінету міністрів у Великій Британії у II пол. XX ст. Особливості державно-правового розвитку Великої Британії у перші десятиліття XXI ст.

Президентська республіка в США. Принципи федералізму і розподіл влади в державному управлінні. Двопартійна система США. Державне регулювання ринкових відносин. «Новий курс» президента Рузвельта. Структура федерального апарату. Зміни у виборчому праві. XX, XXIV та XXVI поправки до Конституції США. Закон про виборчі права 1965 р. Теорія конвергенції. Бюрократизація державного апарату. Рада Національної безпеки, Пентагон і ЦРУ. Еволюція політичного режиму в США на поч. XXI ст.

Франція. Третя республіка після Першої світової війни. Багатопартійна система і виборчі блоки. Франція у Другій світовій війні. Уряд Віші. Рух опору й утворення Тимчасового уряду. Боротьба за нову Конституцію після звільнення Франції. Конституція 1946 р. Четверта республіка. Державний лад. Перегляд Конституції 1946 р. Конституція 1958 р., її особливості. Державний лад П'ятої республіки. Президент та його роль в політичній системі Франції. Криза «червоного травня» 1968 р. Завершення ери голлізму. Розвиток політичної системи Франції на межі XX – XXI ст.

Революція 1918 р. в Німеччині. Веймарська республіка. Конституція 1919 р. Система органів влади й управління в період Веймарської республіки.

Поразка нацистської Німеччини у Другій світовій війні. Потсдамські угоди про Німеччину. Окупаційний режим союзників. Політика розколу Німеччини: Бізонія та Тризонія. Утворення ФРН. Основні риси Боннської конституції 1949 р. Утворення єдиної Німецької держави у жовтні 1990 р. Державний устрій Німеччини на сучасному етапі.

Організація поліцейського апарату. Федеральна структура поліцейських органів США. Функції ФБР. Британська поліція та її підрозділи. Закон про поліцію 1964 р. Кримінальна поліція Франції. Поліцейські органи у ФРН.

Основні зміни в праві демократичних держав. Розвиток ідеї правової держави. Правова спадкоємність. Видозмінювання деяких класичних правових принципів. Активізація кодифікаційної діяльності у Франції та США. Практика

консолідованих законів у Великій Британії. Соціальне законодавство. Робочий час. Трудовий договір. Право на страйк. Соціальне страхування. Становище професійних спілок. Закон Вагнера 1935 р. і закон Тафта-Хартлі 1947 р. в США. Закон «Про відносини у промисловості» 1971 р. Гендерна рівність і розширення прав та можливостей жінок. Зміни в кримінальному праві. Поняття небезпечного чи передделіктного стану. Кримінальне законодавство про політичні злочини. Євроінтеграції та її нормативно-правове забезпечення. Римські угоди 1957 р. Єдиний європейський акт 1986 р. Маастріхтський договір 1992 р. Утворення ЄС. Шенгенська угода. Європейський суд з прав людини. Провал ідеї створення єдиної європейської конституції. BREXIT та його політико-правові наслідки. Зміни у системі міжнародної безпеки на тлі агресії РФ проти України. Міжнародні санкції як елемент стримування агресора. Питання розширення ЄС та НАТО у контексті російсько-української війни.			
Програмні результати навчання (ПРН)		ПРН-13 Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права. ПРН-14 Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності. ПРН-19 Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.	
Критерії оцінювання результатів навчання		Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю: - поточний контроль - 50 балів; - підсумковий контроль - 50 балів. Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Оцінка за аудиторну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які ним отримані на семінарських заняттях (здобувач має отримати не менш 5 позитивних оцінок) з коефіцієнтом 5. Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які отримані здобувачем за: цільові виступи (здобувач має підготувати не менш 2) з коефіцієнтом 5. Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, які отримані здобувачем протягом семестру, та балів, які набрані на підсумковому контролі (заліку).	
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення

97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
80-84			
75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не мають істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
65-69			
60-64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	F X	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1-20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані,

		<p>всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки</p>
<p align="center">Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія держави та права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна. 2. Виникнення та основні етапи розвитку Давньоєгипетської держави. 3. Вавілонська держава. Закони Хаммурапі. 4. Формування державності у Стародавній Індії. Закони Ману. 5. Особливості становлення та розвитку Давньокитайської держави. 6. Філософське підґрунтя китайської правової системи: ідеї легізму та конфуціанства. 7. Основні етапи становлення давньогрецької цивілізації. Афіни та Спарта. 8. Реформи Солона, Клісфена та Перікла в Афінах. 9. Право у Стародавній Греції. 10. Римська держава: основні етапи розвитку. 11. Римська республіка: особливості державно-правового ладу. 12. Римська імперія. Характеристика форм правління: принципат та домінат. 13. Закони XII таблиць: загальна характеристика. 14. Система та джерела римського права. 15. Ранньофеодальна держава франків: характеристика основних етапів розвитку. 16. Право франків. Салічна правда. 17. Візантійська імперія: особливості державно-правового розвитку. 18. Арабський халіфат: суспільний та державний лад. 19. Коран. Характерні риси мусульманського права. 20. Англосаксонська ранньофеодальна монархія (IX – XI ст.). 21. Норманське завоювання Англії та побудова централізованої монархії. 22. Велика хартія вольностей. Зародження англійського парламентаризму. 23. Становлення англійського абсолютизму (XVI – сер. XVII ст.). 24. Причини та передумови революції у англійському суспільстві. 25. Громадянські війни та становлення Індепендентської республіки у Англії. 26. Протекторат Кромвеля. Основні підсумки та наслідки революції у Англії. 27. Законодавство епохи Англійської революції. 28. Затвердження конституційної монархії у Англії. Біль про права 1689р. 29. Криза французького абсолютизму. Причини французької революції. 30. Французька революція: характеристика основних етапів. 31. Декларація прав людини та громадянина 1789 р. і Конституція 1791 		

р. у Франції: історико-правове значення.

32. Становлення конституційного ладу у Франції доби революції 1789 – 1799 рр.

33. Зміни у правовій системі Франції на межі XVIII – XIX ст. Кодекси Наполеона.

34. Північноамериканські колонії до здобуття незалежності.

35. Американська революція 1775 – 1783 рр. Декларація незалежності.

36. Конституційний процес у США. Конституція 1787 р.

37. США у XIX ст.: розширення територій та Громадянська війна 1861 – 1865 рр. та її державно-правові наслідки.

38. Французька держава у XIX ст.: особливості та етапи розвитку.

39. «Весна народів» та її вплив на державно-правовий розвиток країн Європи.

40. Формування централізованої італійської держави.

41. Об'єднання Німеччини. Германська імперія.

42. Революція Мейдзі у Японії та її державно-правові наслідки.

43. Криза імперії Цин у Китаї. Синхайська революція.

44. Державно-правовий розвиток Османської імперії у XIX – на початку XX ст.

45. Становлення незалежних держав у Латинській Америці.

46. Прихід до влади фашистів у Італії. Особливості італійської фашистської держави.

47. Конституція Німеччини 1919 року та утворення Веймарської республіки.

48. Криза Веймарської республіки у Німеччині. Прихід до влади нацистів.

49. Механізм нацистської диктатури.

50. Громадянська війна у Іспанії та встановлення авторитарного режиму Ф. Франко.

51. Велика депресія та «новий курс» Ф. Рузвельта: загальна характеристика.

52. Боротьба за громадянські права у США у 1950-х – 1960-х рр.

53. Загальні тенденції розвитку американської держави у перші десятиліття XXI ст.

54. Особливості державного ладу Франції після закінчення Другої світової війни. Криза IV Республіки.

55. V республіка у Франції. Конституція та особливості державно-правового розвитку.

56. Федеративна республіка Німеччини. Боннська конституція 1949 року.

57. Об'єднання Німеччини. Державно-правовий розвиток країни на сучасному етапі.

58. Велика Британія як приклад дії сучасного механізму парламентської монархії.

59. Система міжнародно-правових санкцій як важливий елемент

стримування держави-агресора (на прикладі російсько-української війни)
60. Європейська інтеграція та її правові підстави.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна та наукова література:

1. Бостан Л., Бостан С. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 730 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf.
2. Грубінко А. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Тернопіль: THEU, 2016. 392 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23271/1/Posibnuk%20Grubinko.pdf>.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. Джужа, Т. Третякова, В. Калиновський та ін. Київ: НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. Бандурки. Харків: Майдан, 2020. 618 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9481/Bandurka_istoriya_p_rava_zarubizh%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
5. Крестовська Н., Цвіркун О. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія-практикум. Х.: Одиссей, 2017. 488 с. URL: http://pravo.puet.edu.ua/files/lic2016bac/idpz_03.pdf.
6. Маймескулов Л., Тихоненков Д., Россіхін В. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків: Право, 2013. 520 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1232560/>.
7. Макаручук В. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. К.: Атіка, 2019. 624 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%86/%D0%86%D1%81%.pdf>.
8. Орленко В. Історія держави і права зарубіжних країн: посібник для підготовки до іспитів. К.: Ін Юре, 2019. 244 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Orlenko_VI/Istoria_derzhavy_i_prava_zarubizhnykh_krain/.
9. Страхов М. Історія держави і права зарубіжних країн. Харків: Право, 2016. 416 с. URL: http://www.many-books.org/auth/4084/book/11729/strahov_mm/storya_derjavi_prava_zarubjnih_kran.
10. Трофанчук Г. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 352 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk709942.pdf>.
11. Хома П. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2015. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>.
12. Шевченко О. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. К.: Вентурі, 2010. 255 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/606214/>.
13. Шевченко О. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 336 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-sxemu.pdf>.
14. Яремчук В. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів: БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2421>.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Ададуров В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів: Вид-во УКЦ, 2012. 412 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Adadurov_Vadym/Istoriia_Frantsii_Korolivska_derzhava_ta_stvorennia_natsii_vid_pochatkiv_do_kintsia_XVIII_stolittia/.
2. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. К.: Дух і літера, 2015. 584 с. URL: http://apsm.org/wpcontent/uploads/2017/03/1arendt_kh_dzherela_totalitarizmu.pdf.
3. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Україна, 2009. 554 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/596102/>.
4. Бобилева С. Історія Німеччини з давніх часів і до 1945 р. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2013. 528 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1712650/>.
5. Броскат М. Держава Гітлера: створення і розвиток внутрішньої структури Третього рейху. К.: Наука, 2019. 384 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0012859>.
6. Бураков Ю., Питльована Л. Нариси історії Англії нового часу. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Центр Європи, 2013. 128 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/350495944_Burakov_UV_Pitlovana_LU_Narisi_istorii_Anglii_novogo_casu_Navcalnij_posibnik.
7. Віперман В. Європейський фашизм: порівняльний аналіз (1922 – 1982). Київ: Дух і літера, 2018. 278 с. URL: https://hromadalib.files.wordpress.com/2015/12/wippermann_2008_fascismus.pdf.
8. Дахно І. Право Європейського Союзу: навчальний посібник. Київ: Центр учб. літ., 2018. 415 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/626802/>.
9. Декларація незалежності США (4 липня 1776 р.). URL: <https://lawbook.online/gosudarstva-zarubejnogo-pravo/dokument-deklaratsiya-nezalejnosti-ssha-lipnya-63722.html>.
10. Декларація прав людини і громадянина. URL: <http://wikipedia.org/wiki/>.
11. Іваницька О. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 – 2012): навчальний посібник. Вінниця: Вид-во «Фоліант», 2013. 560 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/210003/>.
12. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок XXI ст.): навч. посіб. / Б. Тищик та ін. Львів: Світ, 2016. 718 с. URL: <https://law.lnu.edu.ua/course/istoriya-derzhavy-i-prava-zarubizhnyh-krajin>.
13. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. Яковюка. Київ: Ред. журн. «Право України», 2012. 208 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1210>.
14. Історія Сполучених Штатів: Нарис / За ред. Г. Синкотти. Вашингтон: Інформаційне агентство Сполучених Штатів, 2010. 408 с. URL:

<http://resource.history.org.ua/item/0009627>.

15. Кириченко В. Нова історія країн Азії, Африки, Латинської Америки. К.: Либідь, 2012. 168 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/837166/>.

16. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. К.: Либідь, 2016. 592 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-105.html>.

17. Підпригора О., Харитонов Є. Римське право. К.: Юрінком Інтер, 2016. 512 с. URL: <https://yurincom.com/files/content/RimPravo.pdf>.

18. Ригіна О. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки: Новітній час (1914-2008 рр.): Курс лекцій. Дрогобич: Вид-во «Коло», 2011. 325 с. URL: <https://lawcollege.lnu.edu.ua/course/istoriya-derzhavy-i-prava-zarubizhnyh-krajin/>.

19. Ставнюк В. Становлення афінського поліса. К.: Аквілон-Плюс, 2015. 216 с. URL: <http://am.history.univ.kiev.ua/Stavnyuk-V.-V.-Stanovleniye-Afinskogo-polisa.pdf>.

20. Статті конфедерації (1781 р.). URL: http://www.pidruchniki.com/1221060558668/pravo/statti_konfederatsiyi_1781.

21. Талдикін О. Держава і право Стародавнього Сходу. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 136 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1335/1/%D0%A%BD.pdf>.

22. Тищик Б. Історія держави і права країн Стародавнього світу. Львів: Світ, 2011. 384 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/2389171/>.

23. Тищик Б. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII ст. - 1918 р.): тексти лекцій. Л.: ЛНУ, 2008. 157 с. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/281>.

24. Тищик Б. Історія держави і права Франції (1789–1918 рр.): навчальний посібник. Дрогобич: Вид-во «КОЛО», 2018. 139 с.

25. Войціховський А., Бакумов О. Збройна агресія Російської Федерації проти України як загроза системі колективної безпеки. *Право і безпека*. 2023. №1. С. 134 – 145. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-qF_dQ9wlAcJ:pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/download/689/535/&cd=8&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

Інформаційні ресурси в інтернеті:

1. Національна юридична бібліотека. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html.

2. Українська правнича фундація. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/REF0010079>.

3. Журнал європейського і порівняльного права. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo>.

4. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.

5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт Інтерполу. URL: <https://www.interpol.int/>.

7. National Police of France. URL: <https://polis.osce.org/country->

[profiles/france#national-police-10201](#).

8. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua.

7. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» . URL: <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>.

8. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету. URL: <http://www.law.yale.edu/library/>.

9. Німецькі бібліотеки. URL: <http://www.ddb.de/>.

10. Національна бібліотека Франції. URL: <http://www.bnf.fr/>